

УДК 78.25

**УКРАЇНСЬКЕ ЕСТРАДНО-ДЖАЗОВЕ ВИКОНАВСТВО ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ
В ПЕРСОНАЛІСТИЧНОМУ ВИМІРІ**

Павло ГІЛЬЧЕНКО – старший викладач, Львівська національна музична академія
ім. М.В. Лисенка, кафедра народних інструментів, м. Львів.
<https://orcid.org/0009-0005-2655-7928>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.51.991>
pavlohilchenko10092000@ukr.net

Проаналізовано основні тенденції розвитку естрадно-джазового напрямку в українському акордеонному виконавстві початку ХХІ століття крізь призму персоналістичного підходу. Розкрито еволюцію акордеонного мистецтва від початку становлення до професійної концертної практики. Визначено ключові риси сучасного етапу розвитку, а саме зростання ролі особистості виконавця та синтез академічної школи з естрадно-джазовими традиціями. Окреслено діяльність провідних українських виконавців, які репрезентують нову генерацію музикантів. Показано внесок сучасних постатей у формування модерного художнього мислення та збагачення репертуарного забезпечення акордеонного мистецтва. Зроблено висновок про вагомий потенціал українського естрадно-джазового акордеонного виконавства як складової сучасних мистецьких процесів та чинника національної культурної ідентичності.

Ключові слова: акордеон, українське виконавство, естрадно-джазова музика, персоналістичний вимір, сучасні виконавці, репертуар.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку українського естрадно-джазового мистецтва спостерігається активне утвердження естрадно-джазового напрямку, який поєднує академічну традицію з модерними виконавськими підходами. Проте, в науковому дискурсі досі бракує системного осмислення цього явища в контексті персоналістичного виміру, що враховує роль виконавської індивідуальності у формуванні стильових тенденцій досліджуваного жанру. Питання впливу індивідуального виконавського стилю на розвиток сучасної акордеонної школи та збагачення репертуарного забезпечення українського естрадно-джазового мистецтва до залишаються недостатньо дослідженими. Виникає потреба осмислення сучасних процесів розвитку українського акордеонного виконавства, у яких відображаються тенденції синтезу академічної та естрадно-джазової традиції. Аналіз естрадно-джазового виконавства в персоналістичному вимірі дає змогу простежити розвиток індивідуальних творчих концепцій українських митців та визначити їх значення для музичної культури. Все це обумовлює *актуальність* пропонованої наукової розвідки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання естрадно-джазового виконавства, зокрема в його акордеонній проекції, вже досліджувалось багатьма науковцями. В основу цього процесу покладено праці М. Булди, М. Черепанина, Ю. Дяченка, Н. Остапчук, А. Єрмоєнка, А. Сташевського та ін. дослідників. Водночас у сучасній українській науковій літературі недостатньо уваги приділяється комплексному вивченню розвитку українського естрадно-джазового виконавства саме у персоналістичному вимірі. Невирішеними залишаються питання систематизації сучасних тенденцій розвитку жанру та узагальнення досвіду популяризації естрадно-джазового жанру в Україні та на міжнародній арені.

Мета статті: охарактеризувати основні тенденції розвитку українського акордеонного естрадно-джазового виконавства початку ХХІ століття. *Завдання:* виокремити ключові риси та проаналізувати діяльність визначних персоналій досліджуваного напрямку.

Вклад основного матеріалу дослідження. На початку ХХ століття акордеон починає позиціонувати себе як концертний інструмент. Не зважаючи на те, що тоді акордеонне мистецтво розпочало своє становлення від народно-побутового музикування до академічної виконавської практики, саме той період став відправною точкою формування професійної плеяди виконавців та педагогів. У той же час спостерігається поява перших солістів, формування перших зразків автентичного акордеонного репертуару, а згодом вихід у світ перших навчальних методичних посібників. Відомо, що концертна програма виконавців того часу включала в себе обробки народних пісень і перекладення класичних творів, що стало підсумком роботи українських композиторів того часу, серед яких творчість В. Подгорного, К. Мяскова, В. Дікусарова, І. Яшкевича, В. Власова та ін. Входження естрадно-джазової музики до репертуару виконавців того часу починається у другій половині ХХ ст. Наслідком цього стало утвердження акордеона як універсального музичного інструменту, здатного поєднувати найяскравіші зразки народної, академічної та джазової традиції, що створює міцне підґрунтя для розвитку естрадно-джазового виконавства. М. Булда, яка однією з

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

перших спробувала дослідити питання естрадно-джазового акордеонного мистецтва, у своїй праці «Естрадно-джазова музика в акордеонно-баянному мистецтві України другої половини ХХ – початку ХХІ століття: композиторська творчість і виконавство», говорить наступне: «Стрімка еволюція цього музичного напрямку, від первинного середовища побутового музикування до професійного мистецтва, відбувалася в Україні особливо інтенсивно у другій половині ХХ – початку ХХІ століття. Цей період становить яскраву сторінку мистецтва вітчизняних акордеоністів-баяністів, виконавська майстерність яких отримала широке міжнародне визнання й активно функціонує у європейському музичному просторі» [1; 3]. На підставі цього можна стверджувати, що українська акордеонна школа сформувалась як самобутнє явище яке здатне інтегрувати національні традиції у світовий простір. Її розвиток підтверджує високий професійний рівень вітчизняних виконавців, які змогли поєднати строгість академізму, доступність естрадного мистецтва та свободу джазової імпровізації.

Однією з найвагоміших постатей, що відіграла ключову роль у становленні естрадно-джазового мистецтва в акордеонній творчості, є В. Власов. Внесок у розвиток цього жанру та збагачення оригінального репертуару акордеоністів неоціненний. Чимало дослідників називають його «батьком» української естрадно-джазової музики, адже він зміг вивести її на професійний рівень. Його творчість стала тим чинником, який визначив основні орієнтири виконавської практики провідних українських акордеоністів поч. ХХІ ст. У дослідженні «Стильові принципи естрадно-джазової музики В.Власова», М. Черепанин зазначає: «Спираючись на традиції, закладені історичним розвитком джазу, В. Власов вперше здійснив інноваційний експеримент, створивши низку естрадно-джазових п'єс, які адекватно відображають головні стильові напрями цієї музики. Його творчі напрацювання стали основою формування моделі джазової баянно-акордеонної школи, яка покликана допомогти академічним музикантам зменшити розрив у розумінні основних особливостей джазового виконавства» [7; 23]. Твори В. Власова стали невід'ємною складовою концертного та конкурсного репертуару, а також закріпили нові жанрово-стильові підходи у напрямку естрадно-джазового виконавства. Серед найвідоміших творів «*Бассо-остинато*», «*Кроки*», «*Боса-нова*», «*Посмішка Брамса*», «*Мені подобається цей ритм*», «*Степ*», «*Старий мерседес*», «*Драйв*», «*Звуки джазу*», «*Свято на Молдаванці*», «*На вечірці*», «*Самба*», «*Концертне танго*» та ін. Ці композиції гармонійно поєднують елементи джазу, народні інтонації, академічну музику, свободу інтерпретації, імпровізаційність та метро-ритмічну розкутість. Варто зазначити, що у цих творах чітко простежується ритмічна основа популярних танцювальних стилів, а саме самби, свінгу, боса-нови, танго. Завдяки цьому акордеон розкривається як універсальний інструмент для сучасної естради. У своїй праці «Вектори композиторського стилю та виконавської школи В. Власова», М. Черепанин та М. Булда вказують, що: «Композиторський стиль естрадно-джазових творів В. Власова базується на декількох фундаментальних основах. Перше – системне використання джазових напрямів відповідно їх поступальному розвитку, що приводить до вільного оперування стильовими моделями. Друге – чітке дотримання ритмічної структури того чи іншого стилю, яка стає основою для пошуків специфічного звуковидобування і характерної штрихової техніки. Третє – формування баянно-акордеонної школи як носія професійних музичних традицій, що забезпечує їх передачу на практиці шляхом створення відповідної моделі і певних критеріїв естрадно-джазового виконавства» [2; 177].

На початку ХХІ ст. українське естрадно-джазове мистецтво переживає новий етап розвитку. Це пов'язано зі значним зростанням кількості виконавців та збагаченням оригінального репертуару. Ю. Дяченко у своєму дослідженні «Естрадно-джазовий напрям баянно-акордеонного мистецтва ХХ – поч. ХХІ ст. Композиторські та виконавські виміри», вивчаючи проблематику питання естрадно-джазового мистецтва, констатує початок становлення естрадно-джазового мистецтва у країнах Європи, Америки та СНД, на початку ХХ ст. Основні тенденції розвитку даного напрямку закладені першими представниками естрадно-джазового баянно-акордеонного мистецтва. Серед них П'єтро Фроссіні, Альберт Фоссен, Лучано Фанчеллі, Андре Астьєр, Рудольф Вюртнер, П'єтро Дейро та Гвідо Дейро, Чарльз Ман'яте, Медар Ферреро, Джо Приват, Тоні Мурена, Гюсс Візар, В. Подгорний, В. Власов. Також, автор називає вищезгаданих постатей фундаторами естрадно-джазового баянного мистецтва, зокрема творчість братів П. Дейро та Г. Дейро, оскільки їх внесок у розвиток оригінального баянного репертуару неоціненний. Початок їх діяльності це своєрідний старт розвитку естрадно-джазової музики [6; 7]. Таким чином, світові традиції розвитку естрадно-джазової музики, фундамент яких заклали вищезгадані постаті, нині набувають особливої актуальності, зокрема в персоналістичному вимірі. Вагомим доказом цьому твердженню слугує поява професійної

плеяди педагогів, композиторів та виконавців-універсалістів, які працюють в жанрі естрадно-джазової музики. Такі митці творять власні музичні концепції та інтерпретують оригінальний репертуар з індивідуальним підходом, розширюючи жанрово-стилістичні межі естрадно-джазового виконавства.

Про вагомість естрадно-джазового вектору у акордеонному мистецтві свідчить великий попит на участь в естрадних категоріях таких престижних конкурсів як «*Premio Internazionale della Fisarmonica*» (Італія, Кастельфідардо), «*Internationaler Akkordeonwettbewerb Klingenthal*» (Німеччина, Клінгенталь), «Кубок світу» та «Трофей світу» серед баяністів-акордеоністів та багатьох ін. Відповідно з'являються такі відомі постаті як Дантонг Ванг, Петар Маріч, Грейсон Мейсфілд, Домінік Еморін, Ратой Раду, та багато інших. Це сучасні виконавці які активно сприяють розвитку естрадно-джазового акордеонного мистецтва у світі [3]. Сьогодні на теренах України цей напрям набуває популярності, завдяки творчості молодих постатей які працюють в жанрі естрадно-джазової музики. Проте, даний музичний напрям поки що менш розвинений через реалії професійної освітньої системи. Однак, протягом останніх років спостерігається інтенсифікація естрадно-джазового виконавства. З'являються нові колективи та сольні виконавці які активно експериментують із жанрами, беруть участь у фестивалях та конкурсах, створюють нові зразки акордеонного репертуару в різних стилях та популяризують естрадно-джазове мистецтво в Україні та світі.

На тлі зростання інтересу до естрадно-джазового напрямку в Україні, автор статті також реалізує власні музичні проекти, спрямовані на популяризацію сучасного акордеонного виконавства. Про це свідчить створення нотного репертуару, адже упродовж 2023-2025 р. видано два збірники авторських творів «Естрадно-джазові твори для баяна»¹, до складу яких увійшли твори у різних жанрах та стилях, серед яких «Самба вечірнього міста», «З тобою є про що мовчати», роман «Сон на хвилях», «Танго-босса», «На хвилях Парижу» та ін. Ці композиції поєднують джазові елементи та імпровізаційні прийоми, що дозволяє удосконалювати та розширювати горизонти виконавських можливостей сучасних акордеоністів. Автор є активним учасником сучасних Львівських музичних колективів FIJI Band (*folk and jazz instrumental band*), створеного у 2022 р., та «ЛеоДжаз», започаткований у 2025 р. Ці колективи займаються «реставрацією» творів епохи ретро та сучасним переосмисленням найяскравіших музичних зразків другої половини ХХ ст.

До їх репертуару входять твори А. Кос-Анатольського, Б. Весоловського, А. Горчинського, В. Івасюка, Т. Петриненка М. Скорика, П. Дворського, І. Поклада та ін. Ця діяльність є важливою для розвитку естрадно-джазового виконавства на теренах України, оскільки дозволяє сучасним виконавцям та новоствореним колективам ознайомитися з історичним музичним матеріалом. Це створює нові перспективи для подальших досліджень та дає змогу зберігати культурну спадщину українського естрадно-джазового мистецтва для наступних поколінь.

У 2022 році автор статті здобув першу премію на міжнародному конкурсі акордеоністів «Трофей світу» у категорії естрадно-джазової музики («*Senior variete*»). Цей успіх є важливим не лише як особисте досягнення, але й як доказ високого рівня українського виконавства у жанрі естрадно-джазової музики. Це демонструє, що українські музиканти здатні конкурувати на міжнародному рівні, популяризуючи досліджуваний жанр у сучасному світі. Подібні досягнення сьогодні демонструє ще один молодий талановитий акордеоніст та композитор, випускник Харківського національного університету ім. І. Котляревського Володимир Кашута. Сьогодні він є лауреатом багатьох міжнародних конкурсів, серед яких «Кубок світу» та «Трофей світу». Сьогодні мешкає у Франції, активно концертує та популяризує українську культуру на світовій арені. Протягом 2022-2025 рр. пройшов стажування та викладав у міжнародному центрі акордеоністів у Франції, заснованим французьким акордеоністом Жаком Моне у 1995 році. Цікавим фактом є те, що Жак Моне – автор унікальної виконавської методики, яка базується на ключовому принципі – трактувати акордеон як духовий інструмент. Основний акцент в процесі опанування акордеону приділяється правильному міховеденню, фразуванню та рухам тіла. Виконавець має засвоїти думку, що правильний рух корпусу має безпосередній вплив на звуковидобуття. Особлива увага приділяється тембральним особливостям інструменту, артикуляції та точній роботі з міхом. Ці елементи повинні завжди супроводжуватися усвідомленими рухами тіла. Також важливим аспектом авторської методики Ж. Моне є усвідомлення того, що головним орієнтиром є музикальність та виразність, а не лише технічна вправність виконавця [3]. Як зазначає відомий французький акордеоніст Рішар Гальяно «справжній музикант не той, хто грає швидко, а той, хто є музикантом».

Цей підхід знайшов своє віддзеркалення в українській виконавській практиці, де сучасні акордеоністи все більше акцентують увагу не лише на технічну досконалість, що безумовно є важливим аспектом виконавства, а й на музичну виразність та пошук власної інтерпретації виконуваного твору. Усвідомлення значного впливу рухів тіла на звук інструменту дозволить українським виконавцям досягати більш органічного та природного звучання, що зробить музику більш живою та насиченішою. Тісна взаємодія та постійний обмін досвідом з провідними європейськими акордеоністам дасть змогу підвищити професійний рівень, удосконалити технічні особливості виконання та розширити музичний світогляд сучасних виконавців.

Висновки. На основі викладеного матеріалу можна стверджувати, що українське естрадно-джазове акордеонне виконавство початку XXI століття є результатом тривалої еволюції інструментальної традиції, яка бере свій початок від народно-побутового музикування до академічного становлення на професійній сцені. Особливу роль у формуванні сучасної виконавської школи відіграє персоналістичний підхід виконавців, композиторів та педагогів. Важливим чинником розвитку українського естрадно-джазового виконавства є поява молодшої генерації, яка успішно репрезентує сучасні шляхи розвитку досліджуваного жанру, в яких вдало синтезуються академічна підготовка та естрадна доступність. Їхня діяльність демонструє здатність українського акордеонного мистецтва зберігати вже здобуті культурні надбання та формувати автентичну виконавську школу, здобуваючи визнання на міжнародній арені. Отримані результати мають практичне значення для виконавської та педагогічної діяльності, а також можуть бути використані у процесі створення навчально-методичних матеріалів. Поглиблене вивчення творчості окремих персоналій сучасного українського естрадно-джазового мистецтва створюють нові перспективи для подальших досліджень.

Примітки:

¹. Гільченко П. Естрадно-джазові твори для баяна : нотне вид. Вип. 2 Львів : Вид. Т. Тетюк, 2023. 24 с.; Гільченко П. Естрадно-джазові твори для баяна : нотне видання. Вип. 3. Львів : Вид. Т. Тетюк, 2025. 32 с.

Список використаної літератури

1. Булда М. Естрадно-джазова музика в акордеонно-баянному мистецтві України другої половини XX – початку XXI століття: композиторська творчість і виконавство: автореф. дис... канд. миств.: 17.00.03. Харк. нац. ун-т мистец. ім. І. П. Котляревського. Харків, 2007. 33 с.
2. Булда М., Черепанин М. Вектори композиторського стилю та виконавської школи Віктора Власова (з нагоди 85 річниці народження композитора). *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук.збірн.* Вип. 38 / за ред. проф. В. Виткалова. Рівне: РДГУ, 2021. С. 174-181. DOI doi.org/10.35619/ucpmk.v38i.487
3. Гільченко П. Вплив естрадно-джазової музики на формування баянного репертуару : кваліфікаційна робота на здобуття ступеня магістра / Львів : ЛНМА ім. М.В. Лисенка, 2024. 75 с. Режим доступу: <https://lnk.ua/YN3awM7eJ>
4. Дяченко Ю. Естрадно-джазовий напрям баянно-акордеонного мистецтва XX – початку XXI століть: композиторські та виконавські виміри: автореф. дис... канд. миств.: 17.00.03 / Харк. нац. ун-т мистец. ім. І. П. Котляревського. Харків, 2017. 17 с.
5. Черепанин М. Стильові принципи естрадно-джазової музики Віктора Власова. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчен.* Вип. 27, т. 6 / Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка, Рада молодих учен. Дрогобич, 2020. С. 22-26. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.6/27.204627>

References

1. Bulda M. Estradno-dzhazova muzyka v akordeonno-bayannomu mystetstvi Ukrayiny druhoi polovyny XX – pochatku XXI stolittia: kompozytorska tvorchist i vykonavstvo: autoref. dys... kand. mystetstvovnav.: 17.00.03. Khark. nats. un-t mystets. im. I. P. Kotliarevskoho. Kharkiv, 2007. 33 s.
2. Bulda M., Cherepanin M. Vektory kompozytorskoho stilu ta vykonavskoi shkoly Viktora Vlasova (z nahody 85 richnytsi narodzhennia kompozytora). *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku: nauk. zbirn. Naprjam: Mystetstvovnavstvo.* Vyp. 38. Rivne: RDHU, 2021. – S. 174-181. DOI <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v38i.487>
3. Hilchenko P. Vplyv estradno-dzhazovoi muzyky na formuvannia bayannoho repertoaru: kvalifikatsiina robota na zdobuttia stupenia mahistra / Lviv: LNMA im. M.V. Lysenka, 2024. 75 s. Rezhym dostupu: <https://lnk.ua/b4A31QgVQ>
4. Dyachenko Yu. Estradno-dzhazovyi napriam bayanno-akordeonnoho mystetstva XX – poch. XXI st.: kompozytorski ta vykonavski vymiry: autoref. dys...kand. mystetstvovnav.: 17.00.03. Khark. nats. un-t mystets. im. I.Kotliarevskoho. Kharkiv, 2017.17 s.
5. Cherepanin M. Stylovi pryntsyipy estradno-dzhazovoi muzyky Viktora Vlasova. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuz. zb. nauk. pr. molodykh vchen.* Vyp. 27, tom 6. Drohobych: Drohob. derzh. ped. un-t

UDC 78.25

UKRAINIAN POP-JAZZ PERFORMANCE IN THE PERSONALISTIC CONTEXT OF THE EARLY 21ST CENTURY

Pavlo HILCHENKO – Doctor of Arts Candidate, Senior Lecturer,
Lviv National Music Academy named after Mykola Lysenko,
Faculty of Orchestral Instruments Department of Folk Instruments, Lviv.

The purpose of the article. To characterize the main trends in the development of Ukrainian accordion pop-jazz performance in the early 21 st century; to identify its key features and analyze the activities of prominent figures within the studied field.

Research methodology. The methodological basis of the article consists of analytical, historical-stylistic, comparative, and personalist approaches. The analytical method was applied to identify the main trends in the development of Ukrainian accordion pop-jazz performance at the beginning of the 21 st century; the historical-stylistic approach – to explore the processes of accordion art development from its formative stage to contemporary concert practice; the comparative method – to juxtapose national and global trends in the evolution of pop-jazz performance, and the personalist approach – to reveal the individual creative concepts of leading Ukrainian performers.

Results. The study identified the main trends in the development of Ukrainian accordion pop-jazz performance at the beginning of the 21st century. The research revealed the growing role of the performer's individuality as a creator of a musical product, the spread of universalism, and the synthesis of academic, pop, and jazz traditions.

The activities of leading Ukrainian performers and composers representing a new generation of musicians capable of integrating national traditions into the global cultural context were analyzed.

Novelty. The scientific novelty of the research lies in revealing Ukrainian accordion pop-jazz performance of the early 21st century through a personalist dimension, which makes it possible to reinterpret the main trends in the development of this genre. For the first time, the modern tendencies in the evolution of accordion art have been systematized, taking into account the individual creative strategies of contemporary performers and composers.

The practical significance. The practical significance of the obtained results lies in the possibility of using the research materials in educational and methodological work in academic institutions, particularly in the development of courses on the history of accordion art and pop-jazz performance. A foundation has been created for further scientific studies devoted to the development of personalist approaches in contemporary performance.

Key words: accordion, Ukrainian performance, pop-jazz music, personalistic dimension, contemporary performers, repertoire.

Стаття отримана 10.04.2025

Стаття прийнята 28.06.2025

Стаття опублікована 22.12.2025